

Finansdepartementet
Postmottak@fin.dep.no

Deres ref:

Vår ref: 207/AF

Dato: 8. april 2016

Akademikernes høringssvar NOU 2016:3 Ved et vendepunkt: Fra ressursøkonomi til kunnskapsøkonomi – Produktivitetskommisjonens andre rapport

Akademikerens høringssvar til Produktivitetskommisjonens andre rapport vil omhandle de tre hovedtemaene som kommisjonen tar opp. Disse er forskning og utdanning, omstillinger i arbeidsmarkedet og produktivitet i offentlig sektor. Akademikerne har tidligere svart på høring om Produktivitetskommisjonens første rapport, samt sendt inn flere innspill til kommisjonen om temaer som opptar Akademikerne.

Produktivitetskommisjonen er tydelig på at Norge står overfor en tøffere fremtid med lav oljepris, lavere inntekter, en aldrende befolkning og høyt frafall i skolen. Den er også like tydelig på hvordan vi kan løse utfordringene, og det er å satse på kunnskap. Akademikerne støtter dette, og vil videre komme med løsningsforslag på produktivitetsutfordringene innenfor temaene som kommisjonen tar opp i sin andre rapport.

Produktivitet i offentlig sektor

- Det er behov for økt fleksibilitet for å øke effektiviteten i en del virksomheter. Tiden er moden for en modernisering av avtaleverket i staten. Gjennom mer rammepregede avtaler kan det skapes reell fleksibilitet for virksomhetenes ledere, og klare insentiver til produktivitetsvekst. De lokale virksomhetene i offentlig sektor må få mer ansvar. Hvis man skal produsere gode tjenester til befolkningen trenger man lokale ledere med handlingsrom og muligheter til å rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft. Dette innebærer også kontroll over, og muligheter til å bruke, lønn i rekrutteringen.

Akademikerne
Fridtjof Nansens plass 6, 0160 Oslo

+47 95 30 90 90

www.akademikerne.no

post@akademikerne.no

- SNF har på oppdrag fra Akademikerne utarbeidet rapporten "Enhetlig styring i en mangfoldig stat?". Også der pekes det på at statens mål- og resultatstyring forutsetter en handlefrihet og gjennomføringskraft for ledere i statlige virksomheter som i dag ikke er til stede i praksis. Organiseringen av arbeidsgiverfunksjonen og forhandlingssystemet i staten er svært sentralisert, og dette legger begrensninger på arbeidet for effektivitet og produktivitet. En høy grad av sentralisering bidrar til å redusere handlefrihet og dermed svekke betingelsene for å realisere mål- og resultatstyring i samsvar med intensjonene. Se [SNF 13/15 Enhetlig styring i en mangfoldig stat? En kunnskapsoversikt over betingelser for ledelse, styring, organisering og samordning i staten.](#)
- Utfordringene og oppgavene i offentlig sektor er komplekse og arbeidet krever både høy fag- og ledelseskompetanse. Samtidig ser man at det er lite mobilitet blant ledere mellom offentlig og privat sektor. I tillegg ser man at lønningene i liten grad speiler lønnsnivået i privat sektor. Disse faktorene kombinert med et målregime som er vanskelig å forholde seg til, kan gjøre det vanskelig å lede i offentlig sektor, og også gjøre det vanskelig å rekruttere ledere til offentlig sektor. Dette bør sektoren ta inn over seg.
- Kommisjonen skriver at det bør være en tydelig arbeidsdeling mellom departementer og direktorater og en klarere prioritering av oppgaver. Og videre at siktemålet må være å begrense behovet for detaljert kontroll av hvordan oppgaver utføres og å unngå dobbeltarbeid. Akademikerne støtter disse prinsippene. Gjørv-kommisjonens rapport viser at ansvaret for viktige samfunnsoppgaver i dag faller mellom to stoler. Akademikerne mener at en bedre koordinert stat og en bedre koordinering mellom forvaltningsnivåene er her viktig. Færre departementer og kommuner kan bidra til en mer helhetlig ansvarsstruktur – og dessuten legge til rette for en mer hensiktsmessig rammepreget målstyring overfor øvrige forvaltningsnivåer. Vi ser klare tendenser til byråkratisering i underliggende etater, blant annet i helsetjenesten. Dette trekker ressurser bort fra kjerneoppgavene.
- For bevaring av lokaldemokratiet og for å sikre gode tjenester til befolkningen er det avgjørende med en kommunereform. Kommunene trenger profesjonelle fagmiljøer for å løse fremtidens utfordringer og for at disse skal bli store nok er man avhengig av større kommuner. Det er også avgjørende at man starter reformprosessen i de store bo- og arbeidsmarkedsregionene og at man evner å tenke helhet. De aller fleste

bor i regioner rundt større byer, og det er her behovet er størst for bedre oppgaveløsning og potensialet størst for effektivisering. Se [SØF-rapport nr 02/14. Næringsutvikling, utdanningsvekst og urbanisering: Utfordringer for kommunereform.](#) Akademikerne støtter også kommisjonen i at det må foretas en gjennomgang for å klargjøre ansvarsdelingen mellom kommunale og statlige oppgaver.

- Digitalisering er blitt kalt den «fjerde industrielle revolusjonen». Den norske forbruker anvender i stor grad digitale flater i hverdagen, og det er derfor viktig at offentlig sektor er med på denne IKT-utviklingen. Her ligger det også store effektiviseringsgevinster og kostnadsreduksjoner som igjen vil kunne bidra til å bremse veksten i offentlig sektor, og bedre kvaliteten på tjenestetilbudet. Satsing på IKT er imidlertid kostnadskrevede i oppstartsperioden. Uten økte budsjetter innebærer IKT-satsinger ofte et de facto kutt i driftsbudsjettene. Dette kan svekke tjenestetilbudet i en overgangsperiode.
- Bak nye produkter og tjenester ligger ikke bare teknologi og teknisk kompetanse, men også kunnskap om arbeidsprosesser og kundenes eller brukernes holdninger og adferd. En vesentlig kilde for produktivitsvekst, styrket konkurransevne og innovasjon er samarbeid på tvers av ulike fagområder. [Ifølge Harvard Business Review vil samarbeid bli drivkraften til produktivitsgevinster.](#) I tillegg krever dagens komplekse utfordringer som klimaendringer, flyktningstrøm og aldring samarbeid og samhandling på tvers av sektorer, organisasjonsenheter og fagfelt. Slikt samarbeid er forutsetning for innovasjon, effektiv ressursbruk og forbedret tjenestetilbud.
- Det er mye å spare på å profesjonalisere offentlige innkjøpsprosesser. Her er det også et uforløst potensial for innovasjon og utvikling av nye produkter og tjenester. Staten kjøper for 450 mrd årlig, og kan være en svært viktig driver for innovasjon. Se [Menon-publikasjon 17 2013: Kunnskap som virkemiddel i offentlige innkjøpsprosesser](#) og [Menon-publikasjon 11 2014: Innovative offentlige innkjøp – mer produktivitet og bedre tjenester.](#)

Forskning og utdanning

- Akademiene slutter seg til kommisjonens tilrådning om å styrke den forskningspolitiske koordineringen. Dette er viktig for å fremme kvalitet og effektivitet i forskningen.
- Norge må utvikle universiteter og forskningsmiljøer i verdensklasse. Da må man tørre å prioritere hardere og satse der vi har forutsetninger for å lykkes. Det må også en tydeligere arbeidsdeling på plass mellom de utdanningsinstitusjonene som har ansvar for kortere utdannelser, og de med ansvar for de lengste utdanningsløpene.
- Akademikerne er enig i at man må rydde i Forskningsrådets mange oppgaver og forsterke mekanismer som sikrer finansiering av fremragende forskning og forhindrer finansiering av svak forskning.
- Akademikerne støtter kommisjonen i at finansieringssystemet for universiteter og høyskoler i større grad må gi institusjonene insentiver til å produsere forskning av høy vitenskapelig kvalitet.
- Akademikerne mener det er svært viktig å sikre basisbevilgningene til forskning. Kutt i basisbevilgningene vil for mange fagmiljøer innebære å konkurranseutsette midler som ellers går til lønn for ansatte som utfører grunnforskning.
- Akademikerne deler kommisjonens bekymring for lav kommersialisering av forskningsresultater og lite FoU-samarbeid mellom UH og næringsliv. Det trengs ytterligere insentiver for at sektoren skal prioritere kommersialisering høyere.
- Akademikerne er bekymret for den utstrakte bruken av midlertidige stillinger i UH-sektoren. Når man skal satse på forskning er det ikke holdbart at forskerne skal jobbe i midlertidige og usikre stillinger i årevis. Det er konkurranse om de beste hodene, og hvis UH-sektoren skal kunne rekruttere de beste, må man kunne tilby gode og stabile vilkår. Et kutt i basisbevilgningene vil neppe bidra til redusert midlertidighet. En god del av dagens midlertidige stillinger skyldes at mange jobber prosjektbasert på konkurranseutsatte midler.

Et arbeidsmarked i omstilling

- Norge scorer lavt på innovasjon og entreprenørskap. Vi trenger flere selvstendig næringsdrivende, og for å få til dette må vi gjøre noe med rettighetene og sikkerhetsnettet. Stadig flere antas å jobbe som frilansere eller selvstendig næringsdrivende i fremtiden. Den raskt voksende gruppen av løst tilknyttet arbeidskraft består av lavt utdannede, innvandrere og unge akademikere (Guy Standing 2014: "A Precariat Charter: from denizens to citizens"). Disse forventes å spille en nøkkelrolle i morgendagens fleksible arbeidsliv, men tvinges samtidig til å akseptere midlertidig ansettelse eller til å ta oppdrag som frilansere uten et sosialt sikkerhetsnett. For å stimulere til fleksibilitet, innovasjonsvilje og mangfold er det derfor helt sentralt at regjeringen fortsetter innsatsen for å bedre rammebetingelsene for gründere og selvstendig næringsdrivende. Et innovativt og konkurransedyktig næringsliv avhenger av grunnleggende sosial trygghet. Urimeligheten som ligger i at denne gruppen har svært reduserte rettigheter til skattebegunstiget pensjonssparing må rettes opp. Vi forventer at regjeringen i statsbudsjettet for 2017 sørger for at selvstendig næringsdrivende gis mulighet til pensjonssparing på linje med øvrige aktører i arbeidslivet.
- Kommisjonen peker på at teknologisk kompetanse er nødvendig for å opprettholde produktiviteten. Akademikerne støtter dette. Vi må ha teknologisk kompetanse for å ligge i front innen de næringene vi har komparative fortrinn i Norge, både for å utvikle ny teknologi selv og for å kunne tilegne og tilpasse teknologi fra utlandet.
- Kommisjonen skriver at NAVs arbeidsmarkedstiltak for å heve kompetansen til de som mister jobb ved omstillinger, må i større grad gjennomføres sammen med næringslivet. Nye arbeidsmarkedsplattformer vil også i økende grad bli viktige for å koble tilbud og etterspørsel etter talent i arbeidsmarkedet. Lettere tilgjengelig informasjon om arbeidsmarkedet kan også gjøre det lettere å foreta gode studie- og kompetansevalg. Akademikerne støtter dette og er samtidig opptatt av at de varslede endringene i dagpengereglene utformes slik at også tilpasses akademikerens utdanningsbehov.
- Akademikerne støtter kommisjonen i at man hurtig må kartlegge kompetansen til innvandrere og hva de trenger for å få godkjent utdanningene sine fra hjemlandet. I dag er det rundt 180 ulike godkjenningsordninger fordelt på atten statlige

godkjenningsskontorer som er underlagt 12 departementer. Det er en sløsing med menneskelige ressurser når høyt utdannede ikke kan utøve yrket sitt i Norge fordi de mangler litt for å få den utenlandske graden godkjent i Norge. Norge trenger skreddersydde kurs ved utdanningsinstitusjonene for denne gruppen. I tillegg bør det iverksettes differensiert norskopplæring og vurderes individtilpassede introduksjonsprogrammer.

- Norge er avhengig av at flere står lenger i arbeid når vi nå møter en eldrebølge i befolkningen. Hevingen av aldersgrensen i arbeidslivet fra 70 til 72 år var et viktig skritt i riktig retning. Pensjonsreformen gir adgang til å tjene opp pensjonspoeng til 75 år og stadig flere eldre ønsker å jobbe lenger. Akademikerne mener at pensjonssystemene skal fremme økt yrkesdeltaking blant eldre. Pensjonssystemet må gi motivasjon for fortsatt arbeid, det vil si høyere pensjon for de som ønsker å stå lenger i arbeid enn de som fratrer tidlig.
- Akademikerne er enige med kommisjonen i at høy velferd årene fremover er avhengig av at arbeidsinnsatsen er høy. Dette krever at man klarer å mobilisere de tilgjengelige arbeidskraftressursene i befolkningen. Kommisjonen skriver videre at for å hindre større utenforskap må trygdeytelsene utformes slik at det lønner seg å være i arbeid. Ytelense må være mer aktivitetsorienterte. Akademikerne støtter dette prinsippet. Trepartsamarbeidet om et mer inkluderende arbeidsliv er viktig for å få til et mer aktivitetsfremmende lov- og regelverk. Kommisjonen skriver også at arbeidsgiver bør ha et økonomisk medansvar for de lengre sykdomsforløpene. Dette er i tråd med et forslag som ble utarbeidet av partene og myndighetene i fellesskap i forbindelse med reforhandling av IA avtalen i 2010.
- Produktivitetskommisjonen støtter flertallet i Arbeidstidsutvalgets forslag om opprettelse av delvis uavhengig stilling. Dette er Akademikerne uenig i. Det er en dårlig ide at man skal innføre enda en gruppe uavhengige stillinger som kan unntas fra arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser. Hovedregelen må være at det er unntakene fra vernereglene som bør begrunnes i de enkelte tilfeller, ikke de grunnleggende vernereglene. Arbeidstidsutvalgets flertall legger opp til enklere unntaksadgang for arbeidsgivere med svak begrunnelse.
- Akademikerne mener det er en rekke svakheter forbundet med en nasjonal minstelønn. En minstelønn undergraver fri forhandlingsrett og den norske modellen.

Med vennlig hilsen
Akademikerne

Anne Folkvord
Organisasjonssjef